

„ŚWIĘTA” JEMIOŁA

Maria Olszowska (Mrągowo)

Ludy zamieszkujące Europę i Azję Północną od dawna otaczały jemiołę wielką estymą. Ludzi fascynowała mrozoodporność jej owoców i zielonych liści. Uważano, że jemioła jest „drzewem żywota” i symbolem życiodajnej siły słońca. Jemioła pospolita (*Viscum album*), zwana jemiołą białą albo strzęśłą, to krzewinka o kształcie kulistym, osiągająca nawet 1 m średnicy (Ryc. 1). Rośnie głównie na drzewach liściastych. Dożywa nawet do 30–40 lat. Posiada pędy



Ryc. 1. Kula jemioły na gałęzi brzozy. Fot. M. Olszowska.

żółtawo-zielone, rozgałęzione. Liście są tępo zakończone, lancetowate, bez ogonków, nakrzyżległe, zrosnięte nasadą po dwa. Jemioła jest półpasożytem. Z drewna żywiciela pobiera wodę z solami mineralnymi za pomocą rozbudowanego systemu ssawek – zmodyfikowanych korzeni. Sama w procesie fotosyntezy syntetyzuje substancje odżywcze dzięki zielonym liściom. Jemioła kwitnie od lutego do kwietnia. Żółtawe drobne kwiaty znajdują się w rozwidleniach gałązek (Ryc. 2). Zapyłane są przez owady. Mają miłą woń i wydzielają dużo nektaru i pyłku. Białe lub żółtawe nibyjagody (jagody pozorne), nazywane zwyczajowo nasionami, zawierają w środku niewielkie właściwe owoce. Nibyjagody dojrzewają późną jesienią i utrzymują się na gałązkach przez całą zimę (Ryc. 3). Stanowią pożywienie ptaków, które przyczyniają się do rozsiewania rośliny. Kleiste „owoce” przyklejają się do ich dziobów, a ptaki pozbywając się nasion przyklejają je do innych gałęzi. Nasiona kielkują w maju.

Smakoszami nibyjagód jemioły są kolorowe jemiołuszki zwyczajne (*Bombycilla garrulus*), które

regularnie w zimie (od listopada do marca, a nawet kwietnia) zatrzymują się w Europie Środkowej i Zachodniej w czasie swoich przelotów. Jemiołuszki latają stadami i siadają wysoko na gałęziach drzew



Ryc. 2. Liście i kwiaty jemioły. Fot. M. Olszowska.



Ryc. 3. Białe nibyjagody. Fot. M. Olszowska.

(Ryc. 4). W cieplejsze wczesnowiosenne dni „kąpią” się w kałużach (Ryc. 5). Ptaki te polykają całe niby-

-jagody, umożliwiając rozprzestrzenianie jemioli na większe odległości.

Od dawna wierzono, że jemiola posiada magiczną moc. Rosnąca na dębie była czczona przez celtyckich kapłanów-druidów. Uznawano ją za dar bogów. Sporządzany z jemioli napój miał przywra-



Ryc. 4. Jemioluszki. Fot. M. Olszowska.

Anglii rozprzestrzenił się zwyczaj całowania się pod jemiolą w święta Bożego Narodzenia. Po każdym pocałunku mężczyzna zrywał z krzaczka po jednym owocu. Wierzono, że gdy zerwie ostatni, otrzyma dar płodności i może liczyć na długotrwałą miłość i szczęście ze swoją wybranką. U ludów germańskich był zwyczaj wieszania jemioli w domu pod sufitem podczas zimowego przesilenia nocy i dnia. Zielone gałązki oznaczały zwycięstwo życia nad zimowym obumieraniem, zwycięstwo dnia nad nocą i światła nad ciemnością. Chrześcijanie przejęli stare zwyczaje i kultywują je w okresie Bożego Narodzenia. Jemiola do dziś łączy w sobie elementy sacrum (symbol wieczności) i profanum (półpasożyt drzew). W folklorze wielu krajów jemiola uważana jest za symbol życia, odrodzenia miłości i zgody w rodzinie. Bożonarodzeniową gałązkę jemioli trzeba zasuszyć i przechowywać aż do następnych świąt, aby jej magiczna moc działała przez cały rok.

Mimo, iż jemiola jest półpasożytem, to z reguły nie czyni gospodarzowi krzywdy, chyba że drzewo jest masowo przez nią porośnięte. Jemiola posiada wła-



Ryc. 5. Kąpiel jemioluszek. Fot. M. Olszowska.

cać zwierzętom płodność. Powieszona w drzwiach domu zapewniała ochronę przed piorunami i innymi nieszczęściami, zaś zawieszona nad kołyską chroniła dziecko przed urokami. W magiczną siłę jemioli wierzono w również w krajach skandynawskich, gdzie była symbolem pokoju, zgody i bogactwa. Pod jemiolą nie można było przelewać krwi ani się kłócić. Przypuszczalnie z XVII-wiecznej purytańskiej

ściwości lecznicze. Wyciąg z pędów i liści tej rośliny stosuje się pomocniczo w leczeniu choroby nadciśnieniowej, miażdżycy i bezpłodności.

Maria Olszowska
e-mail: marjolsz@interia.pl